

B-Part

**& Engage in European
Citizenship**

**Η μεθοδολογία μη τυπικής
εκπαίδευσης για την
εκπαίδευση σχετικά με την
έννοια του Ενεργού Πολίτη**

- Οδηγός Συντονισμού -

Funded by
the European Union

– Τεχνικό Αρχείο–

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ: το περιεχόμενο αυτού του Οδηγού δεν είναι πρωτότυπο. Πρόκειται ουσιαστικά για την περιλήψη τμημάτων του βιβλίου «Compass – Manual for Human Rights Education with Young People», του Συμβουλίου της Ευρώπης, που εκδόθηκε για πρώτη φορά το 2002, τα οποία είναι περισσότερο συναφή με την μεθοδολογία του έργου B-Part & Engage in European Citizenship.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ:

Rita Azevedo και Sara Leão
(Οργανισμός SĒ).
Αναθεώρηση από την Rita Azevedo.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ:

Μετάφραση: Rita Azevedo
Αναθεώρηση από τον Roland Dickson
(Οργανισμός SĒ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ:

Μετάφραση: Λένα Μπακατσή
Επιμέλεια & αναθεώρηση: Άρης Βαβούλης
(Οργανισμός «Το Χαμόγελο του Παιδιού»)

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ:

Frederico Lencastre
Προϊόν με ανοικτή άδεια χρήσης.
Έργο χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2023

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών, και η Επιτροπή δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

– Τι επιδιώκεται να αναπτύξουν οι συμμετέχοντες –

Αξίες	Στάση
<ul style="list-style-type: none">• Ανθρώπινη αξιοπρέπεια & ανθρώπινα δικαιώματα• Πολιτισμική ποικιλομορφία• Δημοκρατία, δικαιοσύνη, ισότητα και κράτος δικαίου	<ul style="list-style-type: none">• Δεκτικότητα στην πολιτισμική ετερότητα και σε άλλες πεποιθήσεις, κοσμοθεωρίες και πρακτικές• Υπευθυνότητα και αυτονομία• Ανοχή στην αμφισημία
Δεξιότητες	Γνώση και κριτική κατανόηση
<ul style="list-style-type: none">• Παρατηρητικότητα και ενεργητική ακρόαση• Δημιουργική και κριτική σκέψη• Ενσυναίσθηση• Επίλυση διαφορών• Συνεργασία	<ul style="list-style-type: none">• Του εαυτού• Της γλώσσας και της επικοινωνίας• Του κόσμου: πολιτική, δίκαιο, ανθρώπινα δικαιώματα, κουλτούρες, θρησκείες, Ιστορία, ΜΜΕ, οικονομία, περιβάλλον, βιωσιμότητα

Προσαρμογή πίνακα σχετικού με τις δεξιότητες για την κουλτούρα δημοκρατίας, Compasito, Συμβούλιο της Ευρώπης (2020)

– Μεθοδολογία –

Για την ανάπτυξη τέτοιων δεξιοτήτων, η προτεινόμενη μεθοδολογία είναι πειραματική και συμμετοχική, όπου το σημείο εκκίνησης είναι η εμπειρία του συμμετέχοντος που οδηγεί σε περαιτέρω γενίκευση και όπου η διαδικασία είναι πιο σημαντική από το αποτέλεσμα.

Αυτές οι μεθοδολογίες σέβονται τις ατομικές διαφορές και θεωρούν ότι όλοι έχουν εξίσου δικαίωμα συμμετοχής. Περισσότερο από τη μετάδοση περιεχομένου, στοχεύουν στην ανάπτυξη ικανοτήτων, στάσεως και αξιών. Βασίζονται σε μια οριζόντια διαδικασία μάθησης, δημοκρατική και συνεργατική, με την ενεργό συμμετοχή κάθε συμμετέχοντα, τοποθετώντας τον στον πυρήνα της μαθησιακής διαδικασίας, δίνοντάς του τη δυνατότητα να σκέφτεται μόνος του, μαθαίνοντας να σέβεται τις διαφορετικές απόψεις

και να κατανοεί την αμφισημία. Σκοπός τους είναι να σέβονται την ατομικότητα κάθε παιδιού/νέου και να προάγουν αφενός τον προσωπικό του εμπλουτισμό και την αυτοεκτίμησή του και αφετέρου την αλλαγή στάσης και συμπεριφοράς...

...σε ένα ασφαλές, θετικό, συμπεριληπτικό και διασκεδαστικό περιβάλλον!

Δεν είναι επιθυμητό: το παιδί/νέος-νέα να ακούει παθητικά ούτε ο συντονιστής να μεταδίδει εκτενώς περιεχόμενο, να ασκεί πίεση στους συμμετέχοντες, να κρίνει ή να επιβάλλει μια σωστή/λάθος προσέγγιση.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

(David Kolb, 1984)

Είναι μια ενεργητική μεθοδολογία μάθησης όπου το άτομο καθοδηγεί την μαθησιακή του διαδικασία. Βασίζεται σε κύκλο τεσσάρων σταδίων:

- 1 **Συγκεκριμένη εμπειρία** (μέσω μιας προγραμματισμένης δραστηριότητας),
- 2 **Αναστοχαστική παρατήρηση αυτής της εμπειρίας** (ανταλλαγή αντιδράσεων, απολογισμός για το τι συνέβη και για τυχόν ανακολουθία μεταξύ εμπειρίας και κατανόησης)
- 3 **Γενίκευση**, (ανα)διαμόρφωση αφηρημένων εννοιών με βάση τον προβληματισμό και την σχέση με τον «πραγματικό κόσμο».
- 4 **Δράση**, δοκιμή των νέων εννοιών (το άτομο εφαρμόζει τη νέα ιδέα στον κόσμο γύρω του για να δει τι συμβαίνει – αλλαγή συμπεριφοράς)

– Ο ρόλος του Συντονιστή –

- Υιοθετεί μια **προσέγγιση με επίκεντρο το παιδί** και είναι έτοιμος να παραδώσει στα παιδιά/στους νέους την ευθύνη για τη δική τους μάθηση. Σταδιακά εισάγει την αλλαγή.

- **Προετοιμάζεται** αναφορικά με τα θέματα και τις δραστηριότητες.
- Δημιουργεί ένα **ασφαλές περιβάλλον** και διαμορφώνει τη δραστηριότητα έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να γνωρίζουν τι να περιμένουν.
- **Προκατάληψη:** ο συντονιστής θα πρέπει να προβεί σε ενδοσκόπηση για να συνειδητοποιήσει τη δική του προκατάληψη και την προσωπική του θέση σχετικά με τα θέματα. Όταν συντονίζει το εργαστήριο, **δεν κρίνει** ούτε αποσιωπά τις απόψεις, αλλά συγκεντρώνει τις διαφορές που προκύπτουν και ανοίγει διάλογο σχετικά με αυτές. Εξερευνά θέματα από διαφορετικές οπτικές γωνίες και βοηθά τους μαθητές/ τις μαθήτριες να αποφύγουν να αισθανθούν ότι κατακρίνονται για τις απόψεις τους.
- **Επικοινωνία:** χρησιμοποιεί καθαρή γλώσσα, αποφεύγει την χρήση ορολογίας και εξηγεί τη σημασία των νέων λέξεων. Αναδιατυπώστε τις ερωτήσεις όσες φορές χρειάζεται. Ρωτήστε «Ήμουν σαφής;», αντί για «Καταλάβατε;». Χρησιμοποιήστε ανοιχτές ερωτήσεις για να **αποφύγετε απαντήσεις ναι/όχι**.
- Αξιολογεί την καταλληλότητα της παρέμβασής του: εάν είναι ώρα να τονώσετε την ομάδα με μια ερώτηση, αλλάξτε την πορεία μιας συζήτησης ή τερματίστε μια εργασία.
- **Συμμετοχή:** προωθεί τη συμμετοχή όλων και ενθαρρύνει παιδιά που είναι πιο ντροπαλά να το κάνουν αλλά χωρίς να τα πιέζει. Ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να κοιτάζουν την ομάδα και όχι τον συντονιστή/ την συντονίστρια όταν μιλούν.
- Θέτει **βασικούς κανόνες** όπως το να σηκώνει κανείς το χέρι του για να μιλήσει, να μην πιέζει κανέναν, να μην κρίνει, να επιτρέπει στους ανθρώπους να τελειώνουν αυτό που λένε, να μιλούν ένας-ένας, κλπ.
- **Διαχείριση χρόνου:** ανακοινώνει τον χρόνο που αναλογεί σε κάθε εργασία και δίνει μια προειδοποίηση 5 λεπτών πριν το τέλος της. Κρατάει χρόνο για **προβληματισμό** στο τέλος της δραστηριότητας.

- Δεν εξατομικεύει συζητήσεις, ιστορίες ή προφίλ συμμετεχόντων.
- Δίνει συγκεκριμένη **ανατροφοδότηση**, αιτιολογημένη και με σεβασμό και ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να κάνουν το ίδιο.
- Βοηθά στη δημιουργία **σύνδεσης μεταξύ τοπικών και παγκόσμιων ζητημάτων** και αντίστροφα.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Προβλέποντας την σύγκρουση: κατά την προετοιμασία μιας δραστηριότητας, ο συντονιστής θα πρέπει να αναλογιστεί τις συγκρούσεις που ίσως προκύψουν μεταξύ των συμμετεχόντων, επειδή μπορεί να αισθάνονται ανασφαλείς ή να έχουν διαφορετικές αξίες ή αντιλήψεις. Ενθαρρύνετέ τους να λύσουν τη σύγκρουση χωρίς να κατηγορούν ο ένας τον άλλον. Να θυμάστε ότι **η σύγκρουση είναι μέρος της ομαδικότητας** και ότι επιτρέπει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και συμπεριφοράς όπως η κριτική σκέψη, η συνεργασία, η ενσυναίσθηση και η αίσθηση της δικαιοσύνης. Μην αγνοείτε τον αρνητισμό ή την ένταση στην ομάδα. Χρησιμοποιήστε τη φάση του προβληματισμού για να αξιολογήσετε τη συναισθηματική κατάσταση της ομάδας. Μην εμπλέκεστε σε μακροσκελείς συζητήσεις με συμμετέχοντες που αντιστέκονται διότι προξενείται απογοήτευση στην ομάδα. Προσπαθήστε να κάνετε διάλογο για να παρακολουθήσετε τις ανάγκες τους, αποφύγετε την πίεση και τη συναισθηματική ταλαιπωρία και, τελικά, φέρτε το θέμα στην ομάδα για να προσπαθήσει να το επιλύσει. Εάν δύο συμμετέχοντες εμπλακούν σε μια διαφωνία, μην παίρνετε πλευρά. Ανακουφίστε την ένταση ζητώντας από όλους να καθίσουν, πείτε κάτι για να βάλετε τα πράγματα στη θέση τους ή ζητήστε τους να μιλήσουν για τρία λεπτά σε μικρές ομάδες. Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να ακούν προσεκτικά ο ένας τον άλλον. Επιδιώξτε συναίνεση. Βάλτε τους συμμετέχοντες να δουν τι τους ενώνει και όχι τι τους χωρίζει. Προσφερθείτε να μιλήσετε μεμονωμένα με τους εν λόγω συμμετέχοντες κάποια άλλη στιγμή. Μην εκθέτετε τα παιδιά/τους νέους σε αμηχανία ή πιθανές συνέπειες έξω από την τάξη. Προσοχή στην ατμόσφαιρα αλλά χωρίς να βάζετε τον εαυτό σας σε μόνιμο άγχος.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

Γίνεται μετά το τέλος της δραστηριότητας και είναι ένα κρίσιμο στάδιο: χωρίς προβληματισμό, δεν θα μάθει κανείς και πολλά από την εμπειρία. Δώστε στους συμμετέχοντες αρκετό χρόνο για να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα και αποχωρήστε πρώτοι από τον ρόλο. Προσπαθήστε να περάσετε από τη διαδικασία απολογισμού/αξιολόγησης διαδοχικά, κάνοντας ερωτήσεις όπως: «Τι συνέβη κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;», «Πώς ένιωσες;», «Τι έμαθες για τον εαυτό σου», «Τι έμαθες για τα θέματα για τα οποία μιλήσαμε;», «Πώς μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτά που έχετε μάθει;». Εδώ λαμβάνει χώρα γενίκευση, όταν οι συμμετέχοντες συνδέουν την προσωπική και τοπική εμπειρία τους με ευρύτερες έννοιες και εμπειρίες (εξωτερικός κόσμος).

– Εργασία –

ΟΜΑΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αναπτύσσει πολλές δεξιότητες, όπως υπευθυνότητα, επικοινωνία, συνεργασία, καθώς και τη συμπερίληψη νέων αντιλήψεων. Είναι σημαντικό οι συντονιστές να ορίζουν μια **συγκεκριμένη εργασία** για την ομαδική εργασία. Μια ασαφής εργασία, όπως η συζήτηση ενός θέματος, δεν είναι παραγωγική. Πολλές δραστηριότητες λειτουργούν καλύτερα με μικρότερες ομάδες (π.χ.: 6 συμμετέχοντες) στη φάση της εμπειρίας και στη συνέχεια με ολόκληρη την ομάδα στις φάσεις προβληματισμού και γενίκευσης.

ΚΑΤΑΙΓΙΣΜΟΣ ΙΔΕΩΝ

Είναι ένας εύκολος τρόπος εισαγωγής ενός θέματος, προώθησης της δημιουργικότητας και γρήγορης αναζήτησης λύσεων ή απαντήσεων για μια συγκεκριμένη ερώτηση. Εμφανίστε την ερώτηση ορατά και γράψτε **όλες** τις προτεινόμενες λέξεις ή σύντομες προτάσεις (αν δεν είναι σαφείς ή επαναλαμβάνονται, ζητήστε αναδιατύπωση) και ενθαρρύνετε τη συμβολή όλων.

Ο συντονιστής θα πρέπει να κάνει προτάσεις μόνο εάν είναι πραγματικά απαραίτητα, για να ενισχύσει την ομάδα. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να μην σχολιάσουν ή να κρίνουν μέχρι το τέλος. Σταματήστε τον καταγισμό ιδεών όταν οι ιδέες εξαντλούνται. Μία προς μία, διαβάστε όλες τις προτάσεις, ζητώντας σχόλια ή συμπεράσματα και μετά προχωρήστε σε μια δραστηριότητα ή συζήτηση. Ως παραλλαγή, ζητήστε από τους συμμετέχοντες να βάλουν τις προτάσεις τους σε ένα post-it και να το κολλήσουν κάτω από την εμφανιζόμενη ερώτηση, επιτρέποντας **μεγαλύτερο προβληματισμό και λιγότερη ομαδική επιρροή.**

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να σπάσει ο πάγος ή ως εισαγωγή σε ένα θέμα ή μια δραστηριότητα. Καθισμένοι σε κύκλο, ο συντονιστής λέει μια λέξη-κλειδί σχετικά με το θέμα προς επεξεργασία και, κάθε συμμετέχων επαναλαμβάνει αυτή τη λέξη, ακολουθούμενη από την πρώτη λέξη που έρχεται στο μυαλό του σχετικά με τη λέξη-κλειδί. Μια πιο διασκεδαστική παραλλαγή είναι ότι κάθε άτομο λέει μόνο μια λέξη που σχετίζεται με αυτό που είπε το προηγούμενο άτομο.

ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Η χρήση του θεάτρου επιτρέπει μια ευρεία έκφραση συναισθημάτων και ποικίλους τρόπους αντίληψης της πραγματικότητας. Είναι μια πολύ ολοκληρωμένη καλλιτεχνική έκφραση, που διεγείρει τη δημιουργικότητα σε διάφορες διαστάσεις.

Προφυλάξεις

- δώστε χρόνο στους συμμετέχοντες να βγουν από το ρόλο.
- σεβαστείτε τα συναισθήματά τους και το δικαίωμά τους στην ιδιωτική ζωή·
- αποφύγετε τα στερεότυπα (χρησιμοποιήστε τη στιγμή του προβληματισμού για να εκφραστούν).

– Παιχνίδι ρόλων

Σύντομη δραματοποίηση όπου οι συμμετέχοντες αντλούν από την εμπειρία τους για να παίξουν μια κατάσταση, κυρίως αυτοσχεδιάζοντας. Βοηθά στην κατανόηση μιας δεδομένης κατάστασης και προάγει την ενσυναίσθηση. Παρέχει την ευκαιρία να πειραματιστείτε με δύσκολες καταστάσεις σε ένα ασφαλές περιβάλλον.

– Προσομοίωση

Δομημένη δραματοποίηση, όπου το άτομο πειραματίζεται με μια κατάσταση με την οποία δεν είναι εξοικειωμένο. Δίνονται αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τους ρόλους που θα παίξουν. Ο συμμετέχων θα πρέπει να μπορεί να παίζει ρόλους με τους οποίους διαφωνεί ή δεν σχετίζεται.

– Θέατρο Φόρουμ

Είναι ένα είδος παιχνιδιού ρόλων. Το κοινό βοηθά σε ένα μικρό έργο στο οποίο ο κύριος χαρακτήρας αντιμετωπίζει καταπίεση ή ένα εμπόδιο που δεν μπορεί να ξεπεράσει. Το θέμα του έργου παρουσιάζεται με τρόπο που σχετίζεται με τη ζωή της κοινότητας που βοηθά το έργο (π.χ. μια κατάσταση στην τάξη ή στην παιδική χαρά). Μετά την αναπαράσταση, τα μέλη του κοινού μπορούν να γίνουν ηθοποιοί και να προτείνουν διαφορετικό προσανατολισμό για τη δράση του κύριου ήρωα. Το καστ εξερευνά τα αποτελέσματα αυτών των δράσεων με το κοινό ως φόρουμ, όπου συζητούνται και δοκιμάζονται διάφορες επιλογές στο έργο, δημιουργώντας ένα περιβάλλον αλληλεγγύης. Είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για την προετοιμασία ενός γεγονότος ή την ανάλυση πιθανών λύσεων σχετικά με μια συγκεκριμένη κατάσταση (παρελθόν, παρόν ή μέλλον).

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ

Η χρήση εικόνων μπορεί να χρησιμεύσει ως εναλλακτική λύση αντί της λεκτικής έκφρασης, διευκολύνοντας τους συμμετέχοντες με δυσκολίες σε αυτό τον τομέα.

Προφυλάξεις

Κατά τη χρήση εικόνας ή εγγραφής, πρέπει να παρέχεται γραπτή συγκατάθεση από το άτομο τόσο για τη συλλογή όσο και για τη διάθεση

τέτοιων αρχείων. (Συμβουλή: η χρήση αυτών των εργαλείων μπορεί να χρησιμεύσει ως έναυσμα για τη συζήτηση της καταχρηστικής χρήσης οπτικοακουστικού υλικού στην εποχή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης).

– Έκθεση

Συλλογή εικόνων γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα. Η δραστηριότητα θα πρέπει να διεγείρει την προσωπική σχέση του συμμετέχοντος με το θέμα, επιτρέποντας την κριτική σκέψη. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν κάρτες A4, επικαλυμμένες με αυτοκόλλητο χαρτί για μεγαλύτερη αντοχή. Συνιστάται να γράψετε έναν αριθμό αναφοράς στο πίσω μέρος για να κρατήσετε αρχείο του τίτλου, των συγγραφέων και κάθε άλλη σχετική πληροφορία. Κατά την επιλογή των εικόνων, είναι σημαντικό να έχετε κατά νου την πολιτιστική και γεωγραφική ποικιλομορφία. Ομοίως, όταν επιλέγετε εικόνες ανθρώπων, διασφαλίστε τη διαφορετικότητα όταν επιλέγετε φύλο, ηλικία, ικανότητα, εθνικότητα κ.λπ.

– Βίντεο-γράμματα

Κάθε παιδί δημιουργεί ένα βίντεο όπου παρουσιάζει το πλαίσιο της ζωής του στον παραλήπτη. Καθώς κάθε παραλήπτης μαθαίνει περισσότερα για τη ζωή του προσώπου που αλληλογραφούν, η ενσυναίσθηση αυξάνεται και, σταδιακά, παύει να είναι ξένος και μπορεί ακόμη και να οδηγήσει σε μια συνάντηση πρόσωπο με πρόσωπο. Αυτό επιτρέπει στον συμμετέχοντα να εντοπίσει ομοιότητες μεταξύ τρόπων ζωής που ήταν φαινομενικώς πολύ διαφορετικοί.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Οι συζητήσεις διεγείρουν την κριτική σκέψη καθώς και τις δεξιότητες ακρόασης, επικοινωνίας και λήψης αποφάσεων. Ο τελικός αναστοχασμός και ο απολογισμός αξιολόγησης είναι πολύ σημαντικός σε αυτό το είδος άσκησης.

– Ομάδες buzz

Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να συζητήσουν σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες για λίγα λεπτά και, στη συνέχεια, να μοιραστούν τις ιδέες τους

με την υπόλοιπη ομάδα. Το περιβάλλον αρχίζει να βουίζει και οι ιδέες πετούν σαν μέλισσες! Αυτή είναι μια χρήσιμη μέθοδος σε περίπτωση που οι ιδέες δεν ρέουν σε μια συζήτηση με ολόκληρη την ομάδα.

– Γυάλα ψαριών

Μια ομάδα 4 έως 6 ατόμων (τα «ψάρια») κάθεται σε έναν μικρό κύκλο, περιτριγυρισμένη από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες. Η κεντρική ομάδα θα συζητήσει ένα συγκεκριμένο θέμα. Όταν ένας από τους συμμετέχοντες στον εξωτερικό κύκλο επιθυμεί να συνεισφέρει στη συζήτηση, πρέπει να τοποθετηθεί πίσω από ένα από τα «ψάρια», το οποίο πρέπει να παραχωρήσει τη θέση του και να πάρει τη θέση αυτού του ατόμου στον εξωτερικό κύκλο. Είναι ένας τύπος άσκησης που προάγει την αυτονομία του παιδιού/εφήβου, αφού αυτός/αυτή είναι που αποφασίζει πότε θα συμμετάσχει στη συζήτηση, η οποία συντονίζεται από τις κινήσεις των συμμετεχόντων.

– Άσκηση δήλωσης

Αυτή η τεχνική επιτρέπει στους συμμετέχοντες να εκφράσουν τη γνώμη τους χωρίς να χρειάζεται απαραίτητα να δικαιολογηθούν, ενθαρρύνοντάς τους να έχουν αυτοπεποίθηση όταν το κάνουν. Ο συντονιστής πρέπει να προετοιμάσει εκ των προτέρων ορισμένες δηλώσεις (4-6) σχετικά με ένα θέμα ή θέματα προς διερεύνηση με την ομάδα. Φτιάχνονται δύο πινακίδες, «Συμφωνώ» και «Διαφωνώ» και τοποθετούνται στο πάτωμα σε απόσταση 6 έως 8 μέτρων μεταξύ τους. Μπορείτε να βάλετε σχοινί ή ταινία στο πάτωμα μεταξύ των δύο πινακίδων για να συμβολίσετε τη συνέχεια μεταξύ των δύο ακραίων απόψεων. Διαβάστε τις προετοιμασμένες δηλώσεις, μία κάθε φορά, και ζητήστε από τους συμμετέχοντες να τοποθετηθούν ανάμεσα στα δύο άκρα σύμφωνα με τη γνώμη τους. Αν κάποιος είναι αναποφάσιστος, μπορεί να μείνει στη μέση. Προσκαλέστε τους συμμετέχοντες να εξηγήσουν τη θέση τους και στη συνέχεια ενθαρρύνετέ τους να επανατοποθετηθούν εάν η γνώμη τους άλλαξε ως αποτέλεσμα των επιχειρημάτων που ακούνε. Υπάρχει μια παραλλαγή που ονομάζεται «Σημεία άποψης». Τέσσερις πινακίδες είναι φτιαγμένες

για να τοποθετηθούν στους τοίχους: «Συμφωνώ», «Διαφωνώ», «Δεν ξέρω» και «Θέλω να πω κάτι». Όπως και στην προηγούμενη άσκηση, οι άνθρωποι τοποθετούνται σύμφωνα με τη γνώμη τους και μπορούν να αλλάξουν θέση ανά πάσα στιγμή.

– **AAA BBB ΓΓΓ**

Κάθε ομάδα (Α, Β ή Γ) παίρνει μια διαφορετική κάρτα με μια δήλωση ή μια ερώτηση σχετικά με μια πτυχή του θέματος που πρέπει να εξεταστεί. Θα πρέπει να το ερευνήσουν ή να το συζητήσουν. Μετά από ένα δεδομένο χρονικό διάστημα, οι ομάδες (AAA, BBB, ΓΓΓ) θα διαλυθούν και θα δημιουργηθούν νέες ομάδες, που θα αποτελούνται από ένα μέλος (ή δύο) από καθεμία από τις προηγούμενες ομάδες (ΑΒΓ, ΑΒΓ, ΑΒΓ). Στη συνέχεια, κάθε ομάδα παίρνει μια νέα κάρτα με ένα πρόβλημα ή μια ερώτηση προς επίλυση με συναίνεση, που απαιτεί τη συμβολή κάθε μέλους της ομάδας, που απέκτησε διαφορετικές γνώσεις στο προηγούμενο στάδιο. Αυτή η άσκηση επιτρέπει τη συσσώρευση γνώσης χωρίς «διδασκαλία».

– **Κατάταξη ρόμβου**

Ετοιμάστε σετ 9 καρτών με διαφορετικές απλές δηλώσεις σχετικά με ένα θέμα. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε ομάδες. Κάθε ομάδα λαμβάνει ένα σύνολο καρτών. Εσωτερικά, κάθε ομάδα διαπραγματεύεται ποια είναι η πιο σημαντική δήλωση, ακολουθούμενη από τις 2 δεύτερες πιο σημαντικές, μετά τις 3 δηλώσεις μέτριας σημασίας, μετά 2 λιγότερο σημαντικές και τέλος τη λιγότερο σημαντική. Η εμφάνιση των καρτών στο τραπέζι σε σχήμα ρόμβου διευκολύνει την επίτευξη συναίνεσης επειδή ορισμένες επιλογές μπορούν να συνδυαστούν στο επίπεδο σπουδαιότητάς τους.

– **Δηλώσεις στο καπέλο**

Ετοιμάστε κάρτες δηλώσεων ή ερωτήσεων και βάλτε τις σε ένα καπέλο. Βάλτε τους συμμετέχοντες να καθίσουν σε κύκλο και ζητήστε τους να πάρουν μια κάρτα, να την σχολιάσουν και να δώσουν το καπέλο στον επόμενο συμμετέχοντα για να κάνει το ίδιο. Εναλλακτικά, το καπέλο μπορεί να τοποθετηθεί στο κέντρο. Αντί να είναι οι συντονιστές αυτοί που φτιάχνουν τις κάρτες, μπορούν να ζητήσουν από τους συμμετέχοντες

να κάνουν τη δική τους δήλωση ή κάρτα ερωτήσεων. Με αυτόν τον τρόπο, τα θέματα και οι ερωτήσεις μπορούν να μεταφερθούν στην ομάδα ανώνυμα, κάτι που είναι χρήσιμο όταν τα θέματα είναι ευαίσθητα.

– Περιπτώσεις μελέτης

Είναι μικρές ιστορίες για πρόσωπα ή γεγονότα, αληθινά ή φανταστικά, που απεικονίζουν ένα πρόβλημα. Ακριβώς όπως οι κάρτες δηλώσεων, είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για την παρουσίαση πληροφοριών με μη εκθετικό τρόπο. Επιτρέπουν επίσης απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων και του προβλήματος, γεγονός που καθιστά τη συζήτηση του θέματος λιγότερο επεμβατική, ακόμα κι αν η ομάδα είναι εξοικειωμένη με αυτό το πρόβλημα (π.χ. εκφοβισμός). Οι συμμετέχοντες διαβάζουν τη μελέτη περίπτωσης, αναλύουν το πρόβλημα και προσπαθούν να κάνουν προτάσεις για την επίλυσή του.

– Θέματα –

Όταν επιλέγει ένα θέμα, ο δάσκαλος/η δασκάλα θα πρέπει να λάβει υπόψη το προφίλ της τάξης, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει, τα προγράμματα σπουδών, την κοινότητα στην οποία βρίσκεται το σχολείο κ.λ.π. Μπορείτε να εμπλέξετε την τάξη στην απόφαση τόσο για το θέμα όσο και για το είδος της δραστηριότητας, γεγονός που θα αυξήσει την συμμετοχή και τη συνεργασία της τάξης.

– Παραδείγματα θεμάτων

- ενεργός πολίτης
- δημοκρατία
- συμμετοχή
- ψηφιακός γραμματισμός
- διακρίσεις
- περιβάλλον
- οικογένεια και φροντιστές
- ισότητα των φύλων
- υγεία
- μετανάστευση
- αναπηρίες και αναπηροφοβία
- εκφοβισμός και διαδικτυακός εκφοβισμός
- θρησκευτική ποικιλομορφία
- μνήμη
- φτώχεια
- πόλεμος και ειρήνη
- εκπαίδευση των καταναλωτών
- άλλα θέματα

– Ημερολόγιο σημαντικών ημερομηνιών –

(Επιλογή)

01

Ιανουάριος

- 01 Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης
- 24 Διεθνής Ημέρα Εκπαίδευσης
- 27 Ημέρα Μνήμης Θυμάτων του Ολοκαυτώματος

02

Φεβρουάριος

- 04 Παγκόσμια Ημέρα Ανθρώπινης Αδελφότητας
- 08 Ημέρα Ασφαλούς Διαδικτύου
- 13 Παγκόσμια Ημέρα Ραδιοφώνου
- 20 Παγκόσμια Ημέρα Κοινωνικής Δικαιοσύνης
- 21 Διεθνής Ημέρα Μητρικής Γλώσσας

03

Μάρτιος

- 01 Ημέρα Μηδενικών Διακρίσεων
- 03 Παγκόσμια Ημέρα της Άγριας Ζωής
- 08 Διεθνής Ημέρα της Γυναίκας
- 12 Παγκόσμια Ημέρα κατά της Λογοκρισίας στο Διαδίκτυο
- 15 Παγκόσμια Ημέρα Καταναλωτή
- 20 Διεθνής Ημέρα Ευτυχίας
- 21 Παγκόσμια Ημέρα Δασών
- 21 Διεθνής Ημέρα για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων
- 21 Διεθνής Ημέρα Ναβρούζ
- 22 Παγκόσμια Ημέρα Νερού
- 24 Διεθνής Ημέρα για το Δικαίωμα στην Αλήθεια σχετικά με τις Κατάφωρες Παραβιάσεις των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και για την Αξιοπρέπεια των Θυμάτων
- 27 Παγκόσμια Ημέρα Θεάτρου

04

Απρίλιος

- 02 Παγκόσμια Ημέρα Ενημέρωσης για τον Αυτισμό
- 05 Διεθνής Ημέρα Συνείδησης
- 07 Παγκόσμια Ημέρα Υγείας
- 08 Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά
- 22 Ημέρα της Γης
- 24 Διεθνής Ημέρα για την Πολυμέρεια και την Διπλωματία για την Ειρήνη
- 29 Ευρωπαϊκή Ημέρα για την Αλληλεγγύη μεταξύ των Γενεών

05

Μάιος

- 01 Εργατική Πρωτομαγιά/ Διεθνής Ημέρα Εργατών
- 03 Παγκόσμια Ημέρα Ελευθερίας του Τύπου
- 09 Ημέρα της Ευρώπης
- 15 Διεθνής Ημέρα Οικογένειας
- 16 Διεθνής Ημέρα για την ειρηνική συμβίωση
- 17 Παγκόσμια Ημέρα Κοινωνίας της Πληροφορίας
- 17 Διεθνής Ημέρα κατά της Ομοφοβίας
- 21 Παγκόσμια Ημέρα πολιτιστικής ποικιλομορφίας, διαλόγου και ανάπτυξης

06

Ιούνιος

- 01 Διεθνής Ημέρα του Παιδιού
- 05 Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος
- 08 Παγκόσμια Ημέρα Ωκεανών
- 12 Παγκόσμια Ημέρα κατά της Παιδικής Εργασίας
- 20 Παγκόσμια Ημέρα για τους πρόσφυγες

07

Ιούλιος

- 11 Παγκόσμια Ημέρα Πληθυσμού
- 18 Διεθνής Ημέρα Nelson Mandela

08

Αύγουστος

- 12 Διεθνής Ημέρα Νεολαίας

09

Σεπτέμβριος

- 08 Διεθνής Ημέρα για την εξάλειψη του αναλφαριθμητισμού
- 15 Διεθνής Ημέρα Δημοκρατίας
- 18 Διεθνής Ημέρα Ισότητας των Αμοιβών
- 19 Ημέρα Ψήφου

10

Οκτώβριος

- 01 Διεθνής Ημέρα Μουσικής
- 02 Διεθνής Ημέρα Μη Βίας
- 05 Παγκόσμια Ημέρα Εκπαιδευτικών
- 16 Παγκόσμια Ημέρα Επισιτισμού
- 24 Ημέρα του ΟΗΕ

11

Νοέμβριος

- 09 Διεθνής Ημέρα εναντίον του Φασισμού & του Αντισημιτισμού
(Το 1989 εκείνη την ημέρα έπεσε το τείχος του Βερολίνου)
- 16 Διεθνής Ημέρα για την Ανεκτικότητα
- 20 Παγκόσμια Ημέρα των Παιδιών
- 21 Παγκόσμια Ημέρα Τηλεόρασης
- 25 Διεθνής Ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών
- 29 Διεθνής Ημέρα αλληλεγγύης προς τον παλαιστινιακό λαό

- 02 Διεθνής Ημέρα για την κατάργηση της Δουλείας
- 03 Διεθνής Ημέρα για τα άτομα με αναπηρία
- 10 Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- 12 Διεθνής Ημέρα Καθολικής Υγειονομικής Κάλυψης
- 18 Διεθνής Ημέρα για τους μετανάστες
- 20 Διεθνής Ημέρα ανθρώπινης αλληλεγγύης

– Βιβλιογραφία –

- “Compass – Manual for Human Rights Education with Young People”, Council of Europe (2015)
<https://www.coe.int/en/web/compass>
- “Compasito – Manual for Human Rights Education with Children”, Council of Europe (2020)
<http://www.eycb.coe.int/compasito>

Άλλες προτεινόμενες πηγές παιδαγωγικού χαρακτήρα:

- <https://www.salto-youth.net>
- <https://www.adolescentkit.org>
- <https://worldslargestlesson.globalgoals.org>
- <https://www.unicef.org.uk/rights-respecting-schools>
- <https://aidglobal.org/recursos-pedagogicos/?lang=en>

